

Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM

**18. septembar 2010.
Sarajevo, BiH**

Komentari učesnika/ca:

DEO I - DEFINICIJE

DEO II - OPŠTE ODREDBE

Član 1. Definicija

Regionalna Komisija za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava na prostoru bivše SFRJ je međunarodna regionalna organizacija koju osnivaju države nastale raspadom bivše Socijalističke Federativne Socijalističke Republike Jugoslavije, sa ciljem utvrđivanja činjenica o oružanim sukobima, ratnim zločinima i teškim kršenjima ljudskih prava izvršenim u ratovima na području bivše Jugoslavije u periodu od 1. januara 1991. do 31. decembra 2001.godine.

Komentar:

Znači, 2004. godinu smo izbacili. Je li kršenje ljudskih prava bilo 2004. godine na Kosovu i to pod zaštitom Ujedinjenih nacija? (Dragislav Mijanović, predstavnik Udruženja ratnih vojnih invalida opštine Zvornik, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

DEO V - ČLANOVI I ČLANICE REKOM-a

Član 10. Sastav REKOM-a

[Opcija A – preporuka Radne grupe]

REKOM čini 20 članova i članica, tako što:

- a. Bosna i Hercegovina bira pet članova ili članica;
- b. Hrvatska, Kosovo i Srbija biraju po tri člana/članice;
- c. Crna Gora, Makedonija, i Slovenija biraju po dva člana/članice.

[Opcija B]

REKOM čini 21 član, od kojih svaka država ugovornica bira po tri člana/članice.

Komentar:

*Nema svrhe opcija B. Ima opcija A, jer opcija A, (...) ide po državama gdje su bili najveći ratni zločini. Ne mogu ja dozvoliti, (...) da sada iz Srbije bude isti broj članova kao iz Bosne i Hercegovine, nema šanse (...) Opcija A je po meni vrlo dobra opcija, s tim možda čak i **Srbiji smanjiti još jedan, ne tri nego dva predstavnika.*** (Alija Hodžić, Udruženje ubijene djece opkoljenog Sarajeva od '92. do '95. godine, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

*(...) vi znate da Bosna i Hercegovina i Srbija nisu priznale **Kosovo. To je pokrajina Republike Srbije. Ne može ona imati tri člana** kao Hrvatska i Srbija i niko iz Republike Srpske, a i Bosna je nije priznala, neće da prihvati da je ona republika.* (Dragislav Mijanović, predstavnik Udruženja ratnih vojnih invalida opštine Zvornik, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. Septembar 2010.)

*Ja lično sam **skloniji varijanti A**, zbog toga kad se dobro razmisli o ovim sukobima, o ratovima, Bosna je bila centar ratova, ogroman broj žrtava i složena država u kojoj imamo i bošnjačku, i hrvatsku i srpsku komponentu.* (Drago Kovačević, Srpski demokratski forum, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

*Mislim da bi trebao da bude 21 ili 23, dakle da bude **neparan** tako da ne dođe do izjednačavanja, tako da se može uspostaviti zaključak i doći do rezultata. Da se ne ide na 50 nego na 75 odsto za konačni izbor u glasanju.* (Lush Krasniqi, član porodice žrtava, Djakovica/Gjakovë, Kosovo, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

*(...) u Crnoj Gori (...) ima oko 15.400 prognanih lica sa Kosova i Metohije (...) i oko 3.500 izbeglica. Prema tome, ne može nikad da bude isto i da budu po dva člana iz **Crne Gore, Makedonije i Slovenije. Ja mislim da bi tu morao da bude jedan predstavnik udruženja koji zna celokupnu situaciju i porodica i raseljenih** i bilo bi dobro da među te dve osobe bude jedna osoba iz udruženja ili da se doda još jedna na ovo.* (Ljubiša Filipović, Udruženje porodica kidnapovanih, nestalih i ubijenih od 1998. do 1999. na prostoru Kosova i Metohije *Crveni Božur*, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

*(...) meni je **opcija A** zadovoljavajuća kad je u pitanju Bosna i Hercegovina.* (Murat Tahirović, predsjednik Saveza logoraša BiH, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

*Mislim da bi najbolje bilo **opcija B**. Mislim da je opcija B bolja jer sve države treba da imaju isti [broj članova REKOM].* (Hysni Berisha, Shpresimi, Suva Reka/Suharekë, Kosovo, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

*(...) broj 20 nije prikladan zato što smo rekli u jednom od članova zato što se odluke donose sa dvije trećine. (...) Međutim, 21 nije dobar zato što smatram da imamo veoma složene ciljeve i zadatke i mislim da sam bliži broju **24 ili 25**.* (Amir Kulagić, Žene Srebrenice, Srebrenica, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

Član 12.

Kriterijumi za izbor članova i članica REKOM-a

1. Članovi i članice REKOM-a su državljani i državljanke država ugovornica.
2. Članovi i članice su osobe visokih moralnih osobina, od integriteta i ugleda, posvećene tolerantnom dijalogu i konstruktivnom rešavanju sporova, koje mogu uživati poverenje naroda u svim državama ugovornicama.
3. Članovi i članice REKOM-a su psiho-fizički sposobni i imaju visoku stručnu spremu.

Komentar:

*Mislim da ovo '**fizički**' ne bi trebalo da bude kriterij za članstvo. Mislim da fizička barijera ne bi trebala biti barijera, ili da osoba mora biti diplomirana, jer time mi odbijamo ljude koji su humanisti, a nisu msžda visoko obrazovani.* (Lush Krasniqi, član porodice žrtava, Djakovica/Gjakovë, Kosovo, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. Septembar 2010.)

*Mene **vrijeđa** činjenica jedna ovdje u ovome statutu [nacrtu] gdje kažu da ljudi u REKOM-u moraju biti **visoko školsko obrazovani**. Šta to znači? Po meni lično, znači da je ostali svijet lud, glup, da ne zna ništa.* (Alija Hodžić, Udruženja ubijene djece opkoljenog Sarajeva od '92. do '95. Godine, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

Član 13.

Procedura izbora članova i članica REKOM-a

1. Svaka država ugovornica izabere članove i članice REKOM-a na način opisan u ovom članu.
2. Kandidata i kandidatkinju za člana i članicu REKOM-a mogu da predlože neprofitne organizacije i ustanove ili 30 građana države ugovornice.
3. Postupak kandidovanja sprovodi Selekcioni panel, koji prima kandidature, pregleda ih u odnosu na ispunjavanje uslova i sužava izbor na listu koja sadrži dva do tri puta veći broj kandidata i kandidatkinja od broja članova i članica REKOM-a koji se biraju u državi ugovornici. Selekcioni panel dostavlja listu predsedniku/predsedništvu države ugovornice koji obavlja konačni izbor.
4. a. Selekcioni panel ima devet članova, koji moraju ispunjavati iste uslove koji važe za članove i članice REKOM-a, osim zabrane članstva za istaknute političke ili javne funkcionere ili osobe koje su bile na takvim funkcijama u vreme koje obuhvata nadležnost REKOM-a.

b. Članovi panela ne mogu biti kandidati za članstvo u REKOM-a.

c. Tri člana imenuje ministar ljudskih i manjinskih prava ili ministar pravde, uz konsultacije sa članovima skupštinskog odbora za ljudska prava. Članovi Koalicije za REKOM iz države ugovornice imenuju tri člana Selekcionog panela. Ovako izabrani članovi panela biraju preostala tri člana, na osnovu konkursa koji raspisuje u roku od 8 dana od dana konstituisanja 2/3 članstva Selekcionog panela.

Komentar:

Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine ne može za tri naroda da donese odluku bez Republike Srpske i Federacije. I mali je rok. (Dragislav Mijanović, predstavnik Udruženja ratnih vojnih invalida opštine Zvornik, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

Član 14.

Učešće pripadnika ne-većinskih zajednica

Prilikom izbora članova i članica REKOM-a, države će nastojati da sastav Komisije bude reprezentativan, tako da pored pripadnika najbrojnije etničke grupe uključe i pripadnike drugih zajednica u toj državi.

Komentar:

*Ja bih imao konkretan predlog da se **promjeni 'će nastojati,' sa 'se obavezuje.'*** (Milan Reljić, predstavnik porodica žrtava, Udruženje Struga, Biosansko Grahovo, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

*Uzeću primjer Crne Gore. Treba da budu dva ili tri člana iz Crne Gore. Ako bi samo bili Crnogorci po nacionalnosti, ispalo bi da su u Crnoj Gori žrtve bili samo Crnogorci, a ne Bošnjaci, Albanci ili već neki drugi. Znači, moramo se izboriti da to bude **reprezentativni sastav koji će uspjeti da na objektivni način sagleda nivo i zločina, ali i žrtava na pojedinom području.*** (Amir Kulaglič, Žene Srebrenice, Srebrenica, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

Član 20.

Zadaci REKOM-a

Kako bi utvrdio činjenice o ratovima/oružanim sukobima i o ratnim zločinima i teškim kršenjima ljudskih prava, REKOM ima za zadatak da:

1. prikupi informacije i pruži detaljan opis slučajeva kršenja ljudskih prava, odnosno individualnih i masovnih ratnih zločina;
2. prikupi podatke o sudbini nestalih i saraduje sa nadležnim telima koja se u državama ugovornicama bave potragom za nestalima;
3. izradi popis ljudskih gubitaka:
 - a. civila koji su izgubili život ili nestali u vezi sa oružanim sukobom;
 - b. boraca koji su izgubili život ili nestali u vezi sa oružanim sukobom/ratovima;

Komentar:

*Žrtve su civili koji nisu imali pušku, koji nisu bili naoružani i mislim da bi trebalo REKOM u svom izveštaju, u strategiji da stavi dvije stvari - žrtve i borci, **jer borci ne mogu biti žrtve.** Oni su imali pušku, išli su, jesu stradali, to je drugo.* (Munira Subašić, Udruženje Majke enklave Žepe i Srebrenice, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

DEO VII - OVLAŠĆENJA REKOM-a

Član 23.

Uzimanje izjava

1. REKOM ima ovlašćenje da uzima izjave od žrtava, svedoka i ostalih građana o ratnim zločinima i teškim kršenjima ljudskih prava iz nadležnosti REKOM-a.
2. Izjave će biti prikupljane:
 - a. u mestu u kome živi osoba koja daje izjavu;
 - b. u kancelarijama REKOM-a;
 - c. u ambasadama i konzulatima država ugovornica sporazuma o osnivanju REKOM-a ukoliko se izjava uzima u trećim zemljama;
 - d. na teritoriji trećih država, ako to nije u suprotnosti sa zakonskim odredbama tih država (u slučajevima da žrtve, svedoci i ostala lica ne mogu dati izjave u konzulatima i ambasadama država ugovornica).

Komentar:

Zastrašivanje i ubistva građana dovode do toga da ne smiju govoriti, plaše se (...) Ovu tačku treba da proširimo, da osmislimo koji je metod efikasan, koji je to motiv svedoka da govori i koji je način da izdejstvujemo preko državnih organa da zaštitimo svedoka, radi lične njegove bezbednosti, radi materijalne bezbednosti, odnosno radi bezbednosti njegovih članova porodice. (Milosav Stojković, Centar za zaštitu porodica žrtava rata na KiM, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

Član 24.

Prikupljanje dokumentacije i drugih izvora

REKOM ima ovlašćenje da prikuplja relevantne pisane, elektronske i materijalne izvore, kao što su:

- a. dokumentacija međunarodnih i domaćih institucija i organizacija prikupljena radi dokumentovanja ratnih zločina, otkrivanja počinitelaca, rasvetljavanja sudbine nestalih ili u bilo koje druge svrhe;
- b. strani i domaći pisani i elektronski izvori (uključujući, ali ne ograničavajući se na dokumentaciju vlade, skupštine, predsedništva, lokalnih i teritorijalnih samouprava, javnih i privatnih preduzeća, vojske, policije, obaveštajnih i bezbednosnih službi);

Komentar:

Moramo osmisliti kako i na koji način da institucije, neću reći primoramo, jer je to teška reč, ali osmislimo i da zamolimo da nam izađu u susret, da nam otvore dosijee. U tim dosijeima mnogo toga leži. (Milosav Stojković, Centar za zaštitu porodica žrtava rata

na KiM, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

- c. sudske presude, transkripti, sudski spisi Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju, nacionalnih sudova u državama ugovornicama i drugih sudova koji su sudili za ratne zločine počinjenje na teritoriji bivše Jugoslavije na osnovu univerzalne nadležnosti;
- d. ostala arhivska građa (koja uključuje i umrlice, izveštaje iz mrtvačnica, bolnica i ostalo);
- e. pisani i elektronski medijski izvori;
- f. foto, video i audio zapisi;
- g. drugi izvori u vezi sa predmetom istrage;
- h. pisana mišljenja eksperata i predstavnika institucija i organizacija, pripremljena za potrebe REKOM-a.

Član 27.

Održavanje javnih slušanja žrtava i drugih lica

1. REKOM održava javna slušanja na kojima žrtve mogu da upoznaju najširu javnost o svojim stradanjima i stradanjima njima bliskih lica. Javna slušanja žrtava su dobrovoljna.
2. Javna slušanja mogu da obuhvate i slušanje svedoka ratnih zločina, odnosno teških kršenja ljudskih prava, izvršilaca dela koja imaju karakter ratnog zločina ili teškog kršenja ljudskog prava, kao i lica koja su pomogla žrtvama ili svojim postupanjem doprinela da lice izbegne da postane žrtva ratnog zločina, odnosno teškog kršenja ljudskog prava.
3. Prilikom javnih slušanja REKOM-a može da primeni mere zaštite identiteta, kao i posebne mere zaštite psihičkog i fizičkog integriteta.
4. Elektronski mediji u državnom vlasništvu, odnosno javni servisi, na području bivše SFRJ imaju obavezu da prenose javna slušanja. Komercijalni elektronski mediji imaju pravo da prenose javna slušanja, pod istim uslovima i po pravilima koja važe za medije u državnom vlasništvu, odnosno javne servise.
5. Javna slušanja se mogu održavati na različitim lokacijama.

Komentar:

(...) mislim da je ljudski i da bi morali dati i šansu počiniocima da se pojave pred REKOM-om (...) moramo dati šansu ili mogućnost da i on može doći pred REKOM i (...) iznijeti svoje viđenje ili činjenice vezano za određeni događaj. (Amir Kulagić, Žene Srebrenice, Srebrenica, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

Član 34.

Sadržaj Završnog izvještaja

1. Izveštaj će sadržati uvod, relevantne činjenice o ratovima/oružanim sukobima, ratnim zločinima i teškim kršenjima ljudskih prava, spisak ljudskih gubitaka, spisak nestalih osoba, spisak mesta zatočenja, i preporuke.
2. Preporuke REKOM-a će se, između ostalog, odnositi na:
 - a. daljnje korake država potpisnica ovog Sporazuma ka unapređenju poverenja među državama i zajednicama na području bivše Jugoslavije;
 - b. odgovarajući model materijalnih i simboličkih reparacija, način za reformu institucija i mehanizme kojima se obezbeđuje integracija utvrđenih činjenica u obrazovne sisteme država ugovornica, u skladu sa Osnovnim principima i smernicama o pravu na pravni lek i reparacije za žrtve teških kršenja međunarodnih ljudskih prava i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava, usvojenim Rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih naroda br. 60/147 od 16. decembra 2005. godine;
 - c. način praćenja primene preporuka REKOM-a, uključujući i osnivanje posebnih tela u tu svrhu.

Komentar:

*Mislim da bi REKOM napravio strašnu grešku ako njegov izvještaj kojim se završava njegov rad ne bi imao uvod, a u uvodu je jasno navedena terminologija ili **pojmovnik šta REKOM podrazumijeva pod pojmom žrtva** u najširem smislu riječi. Mi smo članom 22. rekli koja ćemo nedjela i zločine istraživati, ali u skladu s tim moramo klasificirati žrtvu. Ako bi se samo sveli na civilne i vojne žrtve ili samo na ubijene i nestale čini mi se da bi napravili jednu strašnu nepravdu prema jednoj velikoj skupini ljudi koji su doživjeli druge oblike kršenja njihovih prava, a to su silovanja, prisilna zatvaranja, psihička i fizička maltretiranja (...) ono što možda gubimo iz vida je da će REKOM svoj rad završiti izvještajem, gdje **poslednji dio izvještaja moraju biti preporuke**. A znači vrlo bitno je da u preporukama budu navedeni zakoni [iz oblasti tranzicione pravde] koji su već doneseni na nivou regije bivše SFRJ, ali i **razrađeni konkretni mehanizmi** kako da se ti zakoni počnu implementirati.* (Amir Kulagić, Žene Srebrenice, Srebrenica, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

Član 35.

Karakter nalaza REKOM-a

1. REKOM ne predstavlja sudsko telo i stoga ne utvrđuje individualnu krivičnu odgovornost za ratne zločine i teška kršenja ljudskih prava.
2. Bez obzira na ograničenje iz prethodnog paragrafa, REKOM ima ovlašćenje da u Završnom izveštaju utvrdi da prikupljene činjenice ukazuju na to da je određeno lice izvršilo ratni zločin odnosno teško kršenje ljudskih prava. Takav nalaz nema efekat sudske presude.

Komentar:

(...) ova formulacija, može da ostane. Svaki građanin je dužan da prijavi učinioca krivičnog djela. Prema tome, REKOM neće imati mandat da kaže on je učinio krivično djelo, nego da kaže da ukazuje sve iz onoga što je saznao da ta osoba, sve ukazuje da je učinila krivično djelo. (Dragan Pjevač, Udruženje porodica poginulih i nestalih iz Krajine i Hrvatske, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

Član 38.

Raspuštanje REKOM-a

Član 40.

Osnivanje tela za nadzor nad sprovođenjem preporuka REKOM-a

Komentar:

(...) REKOM bi trebalo da završi svoj rad onog dana kad preda izvještaje sa preporukama vladama, parlamentima, ali ne kažemo ko će onda nastaviti monitoring. (Amir Kulaglič, Žene Srebrenice, Srebrenica, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)